

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Första Kammaren. N:o 17.

Måndagen den 3 April.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å f. m. och protokollet för den 24 sistlidne Mars.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 22, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

7:te och 8:de punkterna.

Biföllos.

9:de punkten.

Herr Ekman, Carl: Ehuru jag må hända icke har mycken utsigt att vinna bifall till hvad jag kommer att yrka i denna punkt, anser jag mig likväl, på grund deraf, att Riksdagen en gång beslutat en fullkomlig likställighet mellan de medicinska fakulteterna vid universiteten och Karolinska institutet, böra i detta fall så till vida påyrka bifall till Friherre Focks motion, att på extra stat för år 1877 måtte anvisas ett belopp af 3,000 kronor, till upprätthållandet af den institution, hvarom motionen handlar. Förhållandet är nu det, att under loppet af ett helt år någon undervisning i fysiologi icke kunnat vid Karolinska institutet ega rum, med anledning deraf, att den lärare, som skall upprätthålla undervisningen i detta ämne, varit sjuk, och icke någon adjunkt funnits, som i hans ställe kunnat upprätthålla undervisningen. Under sistlidne jul var i detta ämne en tre veckors lärokurs anordnad; men det är också det enda tillfälle till undervisning i detta ämne, som erbjudit sig. Det finnes icke någon anledning att antaga, det förhållandet under följande år skall blifva annorlunda. Häri ligger, efter min uppfattning, ett bevis för riktigheten af just den åsigt, som jag tog mig friheten på

Första Kammarens Prot. 1876. N:o 17.

*Om afönning åt
en laborator
vid Karolinska
institutet.*

Om aflöning åt
en laborator
vid Karolinska
institutet.
(Forts.)

förmiddagen uttala beträffande en annan punkt, att det nemligen icke låter sig göra att fullständigt tillämpa den satsen, att man vid alla tillfällen kan undvara adjunkter.

Jag anhåller om bifall till hvad som är föreslaget i min reservation, eller att Riksdagen måtte för det af motionären angifna ändamål på extra stat för år 1877 anvisa ett belopp af 3,000 kronor.

Herr Widén: Den grundsats, som af den föregående talaren blifvit omnämnd, att nemligen Riksdagen redan tillföre uttalat sig för att likställighet skulle ega rum mellan Karolinska institutet och medicinska fakulteterna vid universitetet, har nog af Utskottet tagits i betraktande vid behandlingen af denna fråga; men här eger det särskilda förhållande rum, att, oaktadt Karolinska institutet ingått till Kongl. Maj:t med ansökan om erhållande af det anslag, som här af enskild motionär blifvit begärdt, Kongl. Maj:t likväl i nåder icke funnit sig böra om detta anslag framställa proposition till Riksdagen. Utskottet har på grund häraf föreställt sig, att giltiga skäl därför förefunnits, och har af sådan anledning ansett sig icke kunna, i strid med hvad således från Kongl. Maj:ts sida blifvit iakttaget, tillstyrka det ifrågavarande anslaget, endast på begäran af enskild motionär. Och då det är en i allmänhet vedertagen grundsats, att ett Utskott icke bör på enskild motionärs framställning tillstyrka anslag af den beskaffenhet, som det förevarande, utan att Kongl. Maj:ts pröfning dessförinnan föregått, så torde det än mindre böra göra detta, då frågan redan varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, utan att någon åtgärd från hans sida dervid funnits behöflig. När derjemte Utskottet haft att taga i betraktande den omständigheten, att en omorganisation af Karolinska institutets adjunktsväsende i dess helhet skulle för nästkommande år böra ifrågakomma och att dervid jemväl denna särskilda fråga lämpligast kunde tagas i öfvervägande, och det uti det tillfälliga sjukdomsförfall, som här blifvit omnämndt, ej kan finnas giltig anledning att anslå medel till en ny tjänst, så synes mig Utskottet nu på goda skäl hafva tillstyrkt Riksdagen att för närvarande lemna densamma utan afseende; hvartill jag ock dertill anhåller om Kammarrens bifall.

Grefve Beck-Friis: I likhet med den siste talaren, får jag värdsamt anhålla om bifall till Utskottets förslag. Visst är, att den beredvillighet, denna Kammare på förmiddagen visat att tillmötesgå de för Karolinska institutet gjorda framställningar icke kan lemna något tvifvel om att ett afslag, derest ett sådant skulle ifrågakomma, endast kan innebära ett uppskof; och jag tror, att ett sådant ibland kan vara nyttigt och i förevarande fall så mycket nyttigare, som adjunktsinstitutionen för närvarande är under ombildning och, efter hvad jag har mig bekant, det behof, som gjort sig gällande med afseende på tillsättandet af denna plats, är grundadt på den tillfälliga omständigheten, att innehafvaren af ifrågavarande profession är sjuk, och det visat sig

vara förenadt med svårighet att erhålla en vikarie för honom. Det är möjligt att platsens innehafvare blir frisk, och då förfaller detta behof. Det är äfven en möjlighet, att genom den organisation af adjunkturena, som enligt Riksdagens beslut kommer att ega rum, den brist, som nu förefinnes, kan fyllas; och af sådan anledning samt då det endast är fråga om ett års uppskof, anser jag, att man kan se tiden an.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Hederstjerna: Då vid förra riksdagen Kongl. Maj:t åskade anslag för tillsättande af en laborator vid medicinska fakulteten i Upsala, fans i det då bifogade statsrådsprotokollet yttradt, att fysiologien vore ett så omfattande ämne, att redan därför det borde fördelas på två lärare; och då det för professoren, hvilken det dessutom ålåge att handleda de studerande vid de medicinska laborationerna, vore omöjligt att ensam fylla sin plats, föreslog Kongl. Maj:t Riksdagen att anvisa erforderliga medel för anställande af en särskild laborator. Riksdagen ingick visserligen icke då i pröfning af behofvet utaf en sådan lärareplats, men den anlog de medel, som Kongl. Maj:t ansett därför erforderliga. Dermed har ock Kongl. Maj:t, såsom af den Kongl. propositionen inhemtas, kommit i tillfälle att anställa en laborator vid medicinska fakulteten i Upsala. Nu har Kongl. Maj:t begärt, att för anställande af en dylik lärare dersammastädes få på ordinarie stat uppfördt ett anslag till belopp af 3,000 kronor. Kammaren har på förmiddagen beslutat att ställa det åskade beloppet till Kongl. Maj:ts disposition, och derigenom har, om ock indirekt, behofvet af en sådan lärare blifvit erkändt. Det har alltid varit Riksdagens önskan och städse af densamma iakttagits att ställa Karolinska institutet i full öfverensstämmelse med medicinska fakulteten i Upsala; och då Kammaren lemnat sitt bifall till den rörande Upsala universitet i detta hänseende gjorda framställning, ligger redan deri en anledning att äfven medgifva detsamma för Karolinska institutet. Då härtill kommer, att af de skäl, som utaf den förste talaren anförts, framgår att det påyrkade uppskofvet icke utan olägenhet kan medgifvas, förefinnes deri en ytterligare anledning för Riksdagen att bevilja hvad motionären föreslagit. I motionen upplyses dessutom, att Karolinska institutets lärarekollegium hos kanslern anhållit, att kanslers-embetet behagade hos Kongl. Maj:t begära anställandet af den ifrågavarande läraren. Af kanslersembetet lärs detta äfven blifvit tillstyrkt; men i den Kongl. propositionen återfinner man icke — jag vet ej af hvad skäl — någon framställning i detta ämne. Jag är öfvertygad, att, om departementschefen nu vore närvarande, han skulle kunna intyga behofvet af en sådan lärare; och jag har således full anledning att tillstyrka att medel måtte för en dylik anställning blifva beviljade. Men då Kammaren beslutat dels en reorganisation af adjunkturena och dermed likställda tjänster, dels att endast på extra stat anvisa härför erforderliga medel, så torde deri ligga en anledning att äfven nu förfara

*Om aflöning af
en laborator
vid Karolinska
institutet.
(Forts.)*

Om afönings-
en laborator
vid Karolinska
institutet.
(Forts.)

på samma sätt, hvarför jag anhåller få hos Herr Talmannen hemställa om proposition derå, att Kammaren behagade besluta att för nästa år på extra stat anvisa ett belopp af 3,000 kronor för anställande vid Karolinska institutet af en laborator i experimentel fysiologi.

Herr von Koch: Det är med smärta jag nödgas motsätta mig hvad den siste talaren yttrat, och för hvilket han, efter min tanke, gifvit ganska goda skäl. Jag skulle just icke heller göra det, om icke dertill förefunnes ett skäl, som jag anser vara af sådan vikt, att jag — i synnerhet sedan det på förmiddagen blifvit upplyst, huru som jag sjelf blifvit vilseledd af en enskild motionärs framställning — anser mig nödvändigt böra fasthålla det, såsom en orubblig grundsats, nemligen att aldrig på enskild motionärs framställning bevilja anslag af den beskaffenhet, som det ifrågavarande. Jag har likväl förut gjort och gör äfven nu från denna regel undantag, om någon af Konungens rådgifvare är närvarande i Kammaren och förklarar sig acceptera ett sådant af enskild motionär framställt förslag. Ett anslag kan ju nemligen genom glömska eller förbiseende, ehuruval detsamma är ytterst nödvändigt, icke hafva blifvit af Kongl. Maj:t äskadt, likaså kan någon sedermera inträffad omständighet — såsom det kanske vid detta tillfälle är förhållandet, då, enligt hvad jag har mig bekant, den ifrågavarande ordinarie professoren är så illa sjuk, att det är osäkert, om han kan blifva återsteld — bidraga till att ett behof möjligen blifvit förbisedt. Jag måste emellertid vidhålla, att jag kommer att rösta emot motionärens förslag, så framt icke Herr Ecklesiastikministern, som jag icke ser nu vara här tillstädes, eller möjligen någon annan af Konungens rådgifvare tillstyrker anslaget beviljande, i hvilket fall äfven jag skall rösta för detsamma.

Grefve Hamilton: Då jag i egenskap af kansler tillstyrkt det anslag, hvarom Herr Friherre Fock gjort framställning, men Kongl. Maj:t vid pröfning af frågan funnit sig för närvarande icke kunna föreslå detsamma, anser jag icke heller mig nu kunna yrka bifall till motionen. Deremot har jag begärt ordet för att i korthet redogöra för skälen till min förut gifna tillstyrkan, emedan dessa skäl icke öfverensstamma med ett af dem, som utaf tvenne talare blifvit framhållna för bifall till motionen.

Det har nemligen blifvit sagdt, att, då Riksdagen godkänt grundsatsen af likställighet mellan Karolinska institutet och universiteten, Riksdagen äfven af sådan orsak borde bifalla motionen. Det är denna likställighet mellan läroverken, som vid många tillfällen förvillat föreställningarna om hvad som borde göras och hvilken icke bör tagas i beräkning, emedan den hvarken förefinnes eller under nu varande förhållanden kan bringas fullkomligt till stånd. Karolinska institutet har i senare tider blifvit fullt liksteldt med universiteten i afseende på rättigheten att examinera i de särskilda medicinska examina. I detta fall är så-

ledes likställigheten fullständig; men i afseende på de särskilda läroverkens åligganden finnes icke någon likställighet, emedan Karolinska institutet är pligtigt att i mycket vidsträcktare mån än universiteten meddela praktisk undervisning. Det är äfven i ett annat hänseende, som ingen likställighet för närvarande eger rum. Under det nemiigen Upsala universitet i medicinska fakulteten har 7 professorer och 5 adjunkter, samt Lunds universitet 5 professorer och 3 adjunkter, så har Karolinska institutet 8 ordinarie och 5 extraordinarie professorer samt 5 adjunkter, hvarigenom således finnas 18 lärare vid Karolinska institutet mot 12 vid Upsala och 8 vid Lunds medicinska fakulteter. Det är således för mig alldeles icke en fråga om likställighet mellan de särskilda läroverken; men hvad som gaf mig anledning att tillstyrka motionen var, att, efter min tanke, ett behof fans att fylla. nemligen det af anställande af en laborator i den fysiologiska kemien. I afseende på fysiologien är det så stäldt vid de särskilda läroverken, att i Upsala professoren i anatomi af ålder haft sig tilldelad fysiologien, hvilken ännu finnes upptagen bland hans examensämnen och äfven undervisningsämnen, i den mån hans tid medgifver, men anatomen upptager så hans tid, att han föga kan sysselsätta sig med fysiologien. Derjemte har Upsala en professor, uteslutande för fysiologi, hvilken både undervisar och examinerar. Dessutom finnes i Upsala en professor, som har till läroämne medicinsk och fysiologisk kemi, och en adjunkt i sistnämnda ämne. I Lund har professoren i anatomi förr haft en fysiologisk laborator hos sig anställd, hvarjemte det finnes en särskild professor i fysiologisk kemi. Vid Karolinska institutet åter finnes endast en professor i fysiologi, hvilken dessutom, såsom vi veta, lider af en långvarig sjukdom, om hvars fullkomliga återställande man har föga hopp. Det var denna delning af ämnet i fysiologi och fysiologisk kemi, som var anledningen till min tillstyrkan, emedan det visat sig, att den, som undervisar i fysiologi, icke derjemte kan åtaga sig att bestrida undervisning i den fysiologiska kemien.

(Om aflöning åt
en laborator
vid Karolinska
institutet.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels, af Herr *Ekman*, att Kammaren, med afslag å Utskottets deri gjorda hemställan, måtte bevilja ett extra anslag å 3,000 kronor till aflöning åt en laborator i experimentel fysiologi vid Karolinska institutet; framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera proposition på Herr *Ekmans* ofvan berörda yrkande, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten förnyats, samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Ekman* begärde votering.

*Om aflöning åt
en laborator
vid Karolinska
institutet.
(Forts.)*

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller 9:de punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Utskottets hemställan och beviljar ett extra anslag å 3,000 kronor till aflöning åt en laborator i experimental fysiologi vid Karolinska institutet“.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—45.

Nej—19.

10:de och 11:te punkterna.

Biföllos.

12:te punkten.

Mom. a.

*Utvidgning af
elementarläro-
verket i Oskarshamn.*

Herr Sjöbring: Då endast en reservant finnes antecknad vid denna punkt, nemligen motionären sjelf, och Utskottet sålunda synes hafva varit nästan enhälligt i sitt beslut, finnes det icke mycken utsigt för att denna Kammare skulle komma till ett annat resultat, i synnerhet om man tager hänsyn till de yttranden, som blifvit fädda vid behandlingen af nionde punkten i detta betänkande. Då emellertid motionären velat befrämja en för Oskarshamns stad och angränsande orter vigtig angelägenhet, må det tillåtas mig att, till förmån för denna motion, yttra några ord; och får jag anhålla att Kammaren behagade fästa allt det afseende vid hvad jag har att andraga, som det kan förtjena.

Motionären har föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja en sådan förhöjning i anslaget till lärarelönerna vid lägre elementarläroverket i Oskarshamn, att detta kunde från treklassigt till femklassigt utvidgas. Jag tillåter mig att i Kammarens minne återkalla de skäl, som motionären anført. Dessa äro hufvudsakligen två, nemligen dels staden Oskarshamns raska tillväxt och framåtskridande samt dels det långa afståndet emellan nämnda stad och sådana städer, i hvilka fullständigare elementarläroverk finnas inrättade. Motionären omnämner, hurusom under de senaste 14 åren, eller ifrån 1862, då treklassigt elementarläroverk inrättades i Oskarshamn, till närvarande tid, folkmängden ökats från 2,300

personer till något öfver 4,500, eller med nära 100 procent och att för närvarande en jernväg utmynnar i denna stad, hvarigenom dess handelsområde blifvit vidgad och i följd hvaraf man har skäl att förmoda, att rörelsen och folkmängden i staden ytterligare komma att tillväxa.

*Utvidgning af
elementarläro-
verket i Oskarshamn.
(Forts.)*

Vidare erinrar motionären derom, att Oskarshamn är beläget på ett afstånd af icke mindre än 9 mil från närmaste städer, der fullständiga elementarläroverk finnas inrättade, nemligen Kalmar och Vestervik. På grund häraf och då i Oskarshamn samma förhållande lärer ega rum som på andra orter, eller att de flesta föräldrar, som insätta sina söner i stadens elementarläroverk, sakna eller anse sig sakna tillgångar att låta dem fortsätta sin skolgång på främmande ort — helst å en ort, som är så aflägsen, att man med densamma i öfrigt icke har någon beröring — torde följden blifva, att det största antalet af lärjungar vid Oskarshamns treklassiga elementarläroverk utgå derifrån omedelbart i det praktiska lifvet och sålunda komma att inträda i handel och näringar med alldeles otillräckliga skolkunskaper.

Utskottet synes hafva behjertat dessa af motionären anförda skäl och ansett dem förtjena afseende. Ja, Utskottet har till och med meddelat den upplysning, att staden Oskarshamn är betydligt större än flera städer, som kommit i åtnjutande af förmånen att erhålla utvidgade elementarläroverk. Jag tillåter mig i detta afseende påminna, hurusom af de städer, som genom sistlidne Riksdags beslut erhållit utvidgade elementarläroverk, två äro betydligt mindre än Oskarshamn, nemligen Vadstena, som endast har 3,200 invånare och är belägen allenast 4 mil från Linköping, och Sköfde som har 2,400 invånare och ligger på mindre än 3 mils afstånd från Skara. Begge dessa städer äro dessutom genom jernvägar förenade med nämnda stifts städer, i hvilka fullständiga elementarläroverk finnas. Jemförelsen med dessa städer synes alltså berättiga Oskarshamn till att komma i åtnjutande af fördelen af ett utvidgad elementarläroverk. Utskottet tyckes också medgifva detta, men har icke dess mindre tillstyrkt afslag å motionen, uteslutande på grund deraf att enahanda framställning, som motionären gjort, blifvit i underdånighet ingifven till Kongl. Maj:t, men lemnats utan afseende. Detta skäl respekterar jag högeligen, synnerligen när jag förspörjer eller tror mig kunna förmoda, att orsaken dertill, att Kongl. Maj:t icke fäst afseende vid dylika ifrågasatta åtgärder, varit den, att dessa åtgärder befunnits antingen icke nödvändiga eller icke lämpliga eller ock af det underordnade värde, att de icke ansetts förtjena sådan uppmärksamhet. Men jag kan icke föreställa mig, att detta varit förhållandet beträffande ifrågasatt utvidgning af elementarläroverket i Oskarshamn. Jag kan icke föreställa mig att Kongl. Maj:t för den skull icke afåtit nådig proposition om detta läroverks utvidgning, derföre att en sådan åtgärd befunnits olämplig eller onödig. Tvärtom vågar jag antaga, att Kongl. Maj:t och dess regering icke utan välbehag skulle se, att Oskarshamn ju förr dess hellre komme i åtnjutande af denna förmån, för hvilken den visat stort intresse, och jag förmodar att

*Utvidgning af
elementarläro-
verket i Oskarshama.
(Forts.)*

rätta orsaken hvarföre nådig proposition i frågan icke erhållits varit den, att under trängseln af många anslagsfrågor, som bort till innevarande Riksdag öfverlemnas, denna fråga ansetts jemförelsevis mindre vigtig och måhända mindre brådskande och derföre fått stå tillbaka för andra, som ansetts vara vigtigare och vara af beskaffenhet att i främsta rummet böra tillgodoses.

Det medgifves gerna att, från synpunkten af det stora hela, denna fråga kan anses bland de allra vigtigaste, som i detta utlåtande förekomma, men om man ser saken från synpunkten af den stad och den ort, den närmast gäller, gestaltar den sig på annat sätt. Ty ovedersägligen är denna fråga — frågan om ett utvidgadt elementarläroverk — för Oskarshamn och angränsande bygd af mycket stor betydelse, men deremot måste den såsom anslagsfråga anses temligen obetydlig, eftersom ett bifall till motionen icke skulle föranleda till annan förändring i staten för elementarläroverken än en förhöjning af 2,000 eller högst 2,500 kronor för nästkommande år.

Vid dessa förhållanden, och på grund af hvad jag nu haft äran anföra, vågar jag vördsamt hemställa, att Kammaren, med ogillande af Stats-Utskottets hemställan i denna punkt, måtte bifalla motionärens förslag.

Herr Dahm: Ehuru jag nogsamnt inser, att Utskottet, då det afstyrkt Herr Svenséns förevarande motion, följt en grundsats, som af Utskottets ledamöter och äfven af Riksdagen tillförene antagits — den nemligen att, isynnerhet beträffande organisationsfrågor, man icke bör bifalla enskilde motionärens framställningar, utan vänta till dess Kongl. Maj:t funnit saken vara sådan, att den förtjenar blifva föremål för framställning från Kongl. Maj:t till Riksdagen — och ehuru jag fullkomligt medgifver riktigheten af denna grundsats, kan jag, med den speciela kännedom jag har om de förhållanden, som här äro i fråga, dock icke underlåta att uttrycka såsom min mening, att Oskarshamn stad kanske framför många andra städer, som hugnats med femklassiga elementarläroverk, deraf är i synnerligt behof. Om man jemför denna stad med dem, som senast fått anslag till femklassiga elementarläroverk, är Oskarshamn den största af dem alla. Det är också anmärkt, att samma stad är i så stark tillväxt, att den på tio år fördubblat sin befolkning, och lifligheten i dess rörelse gifver anledning till den förmodan, att antalet af dess invånare kommer att mycket hastigt stiga. Det synes mig vara skäl att, då företagsamheten är så stor, man söker understödja denna stads utveckling, så att de, som skola rekrytera den nuvarande befolkningen, också komma att ega de kunskaper, som tiden fordrar af alla dem, som skola såsom näringsidkare deltaga i det materiela lifvets utveckling.

En föregående talare har framställt de hufvudsakliga skäl, som kunna anföras till förmån för motionen, och jag kan icke annat än underskriiva hvad han sagt och anhåller derföre om bifall till motionen.

Herr Widén: Jag vill icke bestrida att åtskilliga, rätt beaktansvärda skäl kunna förefinnas för bifall till ifrågavarande motion, såsom de näst föregående talarne yrkat. Men här måste väl ock medgifvas, att i en fråga som denna det är af vigt att en sådan utredning erhållits, som kan vara nödvändig för att man icke skall i otid utplantera läroverk der de möjligen kunde umbäras. Och man har ju härutinnan så mycket mera skäl att vara på sin vakt, som man vid flera tillfällen haft anledning att beklaga att, just till följd deraf att erforderlig utredning icke skett i dessa frågor, Riksdagen anslagit medel till upprättandet af flera elementarläroverk i vårt land, än vi verkligen behöft upprätta. Förr än Kongl. Maj:t pröfvat och för Riksdagen framlagt en fråga sådan som denna är, kan den föregående utredning, som Riksdagen måste äska, efter min mening, ej anses vara gjord. Men här hafva vi ju blott enskild mans motion.

*Utvidgning af
elementarläro-
verket i Oskars-
hamn.
(Forts.)*

Särskildt tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att vi ju hafva att från Kongl. Maj:t förvänta en fullständig organisationsplan för hela rikets samtliga elementarläroverk och att det äfven derföre icke kan vara lämpligt, att Riksdagen på förhand bestämmer sig för inrättande af elementarläroverk på ett eller annat särskildt ställe, innan detta fullständiga förslag blifvit framlagdt. På grund af dessa antydda förhållanden måste jag, i öfverensstämmelse med Utskottet, tillstyrka afslag å motionen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet, dels ock afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen; framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Mom. b.

Bifölls.

13:de—18:de punkterna.

Biföllos.

19:de punkten.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

Herr Petre: Då jag bland denna Kammares ledamöter i

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.*

Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

Utskottet är den ende, som är reservant emot denna punkt, anser jag mig skyldig att uppgifva anledningen dertill. Det kan icke falla mig in att, med den hastiga tillväxt våra näringar och yrken på senare tider tagit samt med teknikens framsteg i alla riktningar på något sätt kunna sätta mig emot hvad Kongl. Maj:ts föreslagit i afseende på ökade anslag och lärareplatser för den tekniskt-vetenskapliga bildningens behof, men bland de framställningar, som i detta hänseende förekomma i Kongl. Maj:ts proposition, finnes dock en, vid hvilken det framställda behofvet icke synes mig vara så klart ådagalagdt som vid de öfriga. Denna framställning grundar sig på en skrivelse af den 29 Oktober sistlidet år från teknologiska institutets styrelse och rör det förhållande, att undervisningen vid institutet i allmän byggnadslära och husbyggnadskonst måtte derstädes utvidgas, "så att en afdelning för byggnadskonst, afsedd för bildande af arkitekter, skulle kunna upprättas". Denna undervisning har hittills meddelats uteslutande vid fria konsternas akademi. Söker man nu efter anledningen hvarför denna skrivelse utgått, så finner man i statsrådsprotokollet ingenting annat än, att den komité, som var nedsatt för att afgifva förslag till den tekniska undervisningens ordnande och som äfven anbefalts i denna fråga afgifva underdånigt yttrande, har uttalat den åsigt, att en allt klarare insigt gjort sig gällande att arkitekten har behof af en så väl vetenskapligt-teknisk som konstnärlig utbildning; att det förslag, hvarom komiterade nu hade att yttra sig, torde vara ett uttryck för denna allt mera mognade övertygelse; samt att akademien för de fria konsterna, vid fyllandet af sin uppgift att bilda arkitekter, svårligen kan, utan att frångå sin egentliga bestämmelse att vårda de rent konstnärliga intressena, i sin läroplan upptaga de matematiska, naturvetenskapliga och tekniska kunskapsgränar, som *tillsammans med de konstnärliga* ingå i en efter nutidens fördringar afpassad arkitektonisk undervisning. Af det nu anförda framgår, att en ganska bestämd gräns är uppdragen emellan den tekniskt-vetenskapliga bildningen och den konstnärliga, samt att den brist, som tilläfvintyrs vidlåder den nuvarande undervisningen vid fria konsternas akademi, icke synes tillkomma den konstnärliga delen deraf, utan snarare den vetenskapligt-tekniska. Nu har i afseende på sistnämnda del af undervisningen vid teknologiska institutet en väsentlig förbättring och utvidgning blifvit beredd genom de ökade lärarekrafter och löner, som derstädes blifvit i vetenskapligt-tekniskt hänseende föreslagna och af Utskottet tillstyrkta. Vid sådant förhållande, synes omförmälda brist lämpligast kunna fyllas på det sätt, att såsom vilkor för inträde i arkitektskolan vid fria konsternas akademi gjordes, att man åtnjutit tillbörlig undervisning samt derå vid teknologiska institutet aflagt föreskrifvet prof. Sådant synes så mycket hellre kunna vidtagas, som förhållandet redan nu lär vara, att flere elever, som inträda vid fria konsternas akademi för att der skaffa sig en arkitektonisk bildning, hafva passerat någon af de tekniska skolorna inom landet, och af denna anledning ser jag sålunda icke, att det ännu är af behofvet på-

kalladt att vid teknologiska institutet skapa en läroanstalt för den rent konstnärliga delen af denna branch. *(Om anslag till Teknologiska institutet. (Forts.)*

Men det anföres vidare, att desse komiterade hafva till stöd för detta förslag anført, att på samma gång som efter denna plan det blefve möjligt och verkställbart, att lärjungar, hvilka under någon tids vistande vid institutet inhemtat de förberedande matematiska, naturvetenskapliga och tekniska insigterna och färdigheterna, derefter kunde ingå i den högre arkitekturskolan vid akademien för de fria konsterna, för att der erhålla den konstnärliga bildning, som för flera af dem är behöflig, så skulle tillika genom införandet af arkitektur och modellering i institutets läroplan, undervisningen vid det samma rigtas genom dessa i tekniskt hänseende synnerligt viktiga läroämnen, hvilket för flera andra dess lärjungar, än arkitektelever, vore af framstående vigt. Här är således frågan, huruvida det är af nöden att till den tekniskt vetenskapliga undervisningen föga äfven ett läroämne af mera konstnärlig natur. I det fallet tillåter jag mig icke att fälla något omdöme, men det förefaller mig likväl, som det skulle vara nödvändigt att, om man vid teknologiska institutet inför en lägre arkitektonisk undervisning, såsom man kallar det, man också samtidigt måste tillse, att den högre arkitekturskolan icke blir satt, om jag så må säga, i en sämre ställning än den lägre. Men detta blir händelsen om, såsom nu föreslås, en professor i arkitektur vid den lägre skolan erhåller i årlig lön 6,000 kronor, under det ingen förhöjning blifvit föreslagen i de ringa lönevilkor, som professoren i samma ämne vid akademien för närvarande åtnjuter. Om jag icke är illa underrättad, erhåller professoren i byggnadskonst vid fria konsternas akademi för närvarande en årlig inkomst af endast 1,100 kronor och fri bostad. Jag hemställer då, huruvida det ej är alltför sannolikt, att de bästa lärarekrafterna komma att söka anställning vid den lägre skolan, under det den högre måste nöja sig med de mindre framstående; ett förhållande, som ej synes mig vara med god ordning förenligt.

Man skall sannolikt mot mig anföra, att akademien för de fria konsterna sjelf tillstyrkt ifrågavarande förslag. Om jag rätt kan tolka hvad statsrådsprotokollet härom meddelar, så har akademien medgifvit att den förberedande undervisning i deskriptiv geometri och allmän byggnadslära, som för närvarande derstädes meddelas, gerna må till teknologiska institutet öfverflyttas, "så mycket mer" — heter det — "som en vid akademien upprättad, fullständig lärokurs för inhemtande af den oundgängliga praktiskt vetenskapliga underbyggnaden, ehuru väl behöflig, skulle vara främmande för den akademiska undervisningens egentligen estetiska bestämmelse". Jag kan ej tyda detta annorlunda, än att det just är den vetenskapliga delen af undervisningen och ingenting annat, som akademien anser lämpligen kunna flyttas till teknologiska institutet, hvilket äfven förefaller mig vara det naturligaste.

Vidare skall kunna sägas, att sekreteraren vid fria konsternas akademi har varit med i komitén, då denna afgaf sitt yttrande i denna fråga, och att någon anmärkning mot förslaget icke blifvit

Om anslag till
Teknologiska
instituttet.
(Forts.)

af honom framstald. Jag vågar icke öfver anledningen dertill fälla något bestämdt yttrande, men det kan möjligen förklaras deraf, att samme person, som är sekreterare i akademien, äfven är professor i byggnadskonst vid samma akademi, och man kan under sådant förhållande komma i den ställning, att man ogerna vill uttala sitt fria omdöme. Förhållandet är emellertid, att från samma penna flutit uppsatser, som uttala allvarliga farhågor, att, om denna profession skulle vid teknologiska instituttet inrättas, det sannolikt blefve ytterst få arkitekter, som fullbordade sin bildning vid akademien.

Jag började med att nämna, att det behof, som i förevarande fråga blifvit framstaldt, icke syntes mig vara till fullo ådagalagdt. Då Utskottet vid en föregående punkt, som rörde Kongl. Maj:ts framställning om inrättandet af en profession i allmänna sundhetsläran, afstyrkte denna framställning, uttalade jag derföre inom Utskottet den meningen, att jag tyckte skälen för en sådan profession talade vida högre än för den nya professionen i arkitektur. I förra fallet är jag glad att icke hafva misstagit mig, då denna Kammare med stor pluralitet bifallit förslaget; i förevarande fall står jag ännu ensam om min mening och skall derför icke framställa något yrkande. Skulle åter någon annan biträda min åsigt, är jag benägen att yrka en minskning i anslaget till teknologiska instituttet, motsvarande aflöningen till ifrågavarande professor i arkitektur. Jag vill likväl icke dermed säga, att icke detta förslag kan hafva skäl för sig, men det synes mig, som om man borde samtidigt ordna den högre arkitektoniska undervisningen vid fria konsternas akademi, så att man icke får sämre krafter der än vid teknologiska instituttet.

Herr Wennerberg: Då det komitébetänkande, som afgafs rörande inrättandet af en teknisk högskola i Stockholm, föredrogs inför Kongl. Maj:ts, fann jag mig, såsom då varande chef för Ecklesiastikdepartementet, föranlåten att vid den punkt, som nu är kommen under behandling i Kammarerna, inlägga min bestämda protest mot det förslag som deri gjordes rörande undervisningen i arkitektur, så vida dermed afsågs att från de fria konsternas akademis verksamhet öfverflytta denna viktiga del; men yttrade tillika, att om frågan blott vore den, att vid teknologiska instituttet bereda den undervisning i ritning, som vore behöflig för bildande af ingenjörer och praktiska byggmästare, jag deremot icke hade något att anmärka och att jag ansåg för hela denna angelägenhet en *samverkan* emellan båda institutionerna, fria konsternas akademi och teknologiska instituttet, vara det riktiga.

I anförandet till stadsrådsprotokollet angående denna punkt fins nu icke något anfördt, mot hvilket jag har skäl att yttra mig. Der talas om behofvet af att vid teknologiska instituttet inrätta en *praktisk* arkitekturskola, äfvensom om en *samverkan* och om omöjligheten för fria konsternas akademi att, utan att lemna sitt förnämsta mål ur sigte, i sin läroplan upptaga de rent vetenskapliga och fundamentala kunskapsgrenar som äro af nöden att

känna för en duglig byggmästare. Jag ser i hela detta anförande till stadsrådsprotokollet icke uttaladt något annat än som med Kongl. Maj:ts tidigare beslut i denna fråga är väl sammanstämmande och hvilket jag således icke har anledning att motsätta mig. Men ser jag åter på den af Kongl. Maj:t slutligen begärda *staten* för teknologiska institutet, då finner jag med någon bäfvan, att hvad i sjelfva protokollet blifvit anfördt på visst sätt omintetgöres, i fall Riksdagen lemnar sitt bifall till alla de af Kongl. Maj:t begärda och af Utskottet tillstyrkta anslagen till lärare i de ämnen, som röra den arkitektoniska afdelningen. Det är en stat, som icke blott är ovanligt dyr och, efter mitt förmenande, i någon mån onödig, utan den är äfven så plötsligt och utan särskildt angifna grunder förstörad, att man kan hafva skäl att fråga efter egentliga anledningen dertill. Der begäres lönen för *tre extra lärare*, hvaraf en i frihandsteckning, hvilken naturligtvis är nödvändig; vidare en i ornamentik, likaledes efter min åsigt fullt behöffig, emedan konstruktionen af äfven den enklaste bro onekligen fordrar, att den, som uppgör ritningen, eger någon insigt i grunderna af detta biämne; och slutligen fordras äfven en extra lärare i modellering. Detta torde träda öfver behovet i en praktisk arkitekturskola och råka in på det estetiska området. Med det stora antal elever, som finnas vid teknologiska institutet, torde det dock vara nödvändigt att hafva en riklig utrustning af lärare; och om denne extra lärare förvandlas till biträdande lärare i frihandsteckning, så har jag ingenting emot att anslag gifves till 3 sådana extra lärare. Men utom dessa tre, som skulle blifva aflönade, två med 1,350 kronor hvardera och en med 1,000 kronor, finnes vidare upptaget en *lektor* i beskrifvande geometri och ritkonst, hvilken skulle få en lön af 3,350 kronor. Jag anser äfven en sådan lärareplats lämplig, då man önskar att få en fullständig ingenjörskola, såsom här är fallet. Men då man jemte dessa fyra lärare i de förberedande ämnena för byggnadskonsten till sist äfven fordrar, att vid teknologiska institutet skulle finnas en *professor i arkitektur*, så vet jag sannerligen icke hvad denne der skall göra, eller om han såsom sådan gjorde något, huru han skall undgå göra något, som blifver stridande mot de principer, som ej längesedan af Kongl. Maj:t blifvit gillade och i stadsrådsprotokollet äfven nu framhållna, och detta till stor skada för den utbildning af blifvande arkitekter, som *bör* tillkomma endast de fria konsternas akademi att gifva. emedan den endast der *kan* gifvas. Ingen må invända att denna professor i arkitektur skulle vara lärare i allmän byggnadskonst och byggnadsstatik, ty för sådant är väl sörjdt ändå genom en särskild lektor i detta ämne, liksom i öfrigt staten upptager en hel mängd lektorer i de särskilda ämnena — en mycket riklig utrustning, som jag af hjertat unnar teknologiska institutet att få. Hvad jag deremot icke unnar det, är att få en verksambet, som det icke kan göra fullt lefvande och som skall inleda det på ett främmande område. der fria konsternas akademi hittills med heder verkat.

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)*

Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

Här i vårt land, mine herrar, hafva aldrig de konstner, som bilda inom rummet, haft något fast fotfäste, och hvad särskildt arkitekturen beträffar, hafva vi icke från fordom många monumenter af synnerligen lysande beskaffenhet; och der de finnas glest spridda inom vårt konstfattiga land, äro de merendels monumenter från en tid, då visserligen icke en nationel konst gjorde sig hos oss gällande, utan en kosmopolitisk religion. Der katolska kyrkan hade guld och sol, der uppstodo dessa härliga byggnader, hvilka vi ännu beundra. De äro dock i vårt land i sjelfva verket mer historiskt märkvärdiga än konstnärligt utmärkta, och fattiga i jemförelse med Frankrikes, Italiens, en del af Tysklands samt Englands monumentala byggnader. Der lefver den uppväxande och konstälskande ungdomen i ett nästan ständigt åskådande af dessa härliga företeelser och mottager, utan att ana det, en ovärderlig förberedelse för konstnärskallet. I vårt land är det icke så. Hvad särskildt vår huvudstad beträffar, är den i detta afseende anmärkningsvärdt tarflig. Vi nödgas i vår fattigdom att framhålla t. ex. kyrkporten å Jakobs kyrka såsom något skönt. Den är visserligen stilfull, men stilen är i sjelfva verket den gemenaste roccoco. Enskilda byggnader finnas väl här af någon betydighet, men de äro icke att jemföra med framstående monumenter af dylikt slag på andra ställen. Dock är vårt land försedt med en ungdom, som ständigt visat stor fallenhet för konsten. Om under sådana förhållanden man vid tillfällen, sådana som detta, undandrager konsten det ringa skydd den för sin fortkomst begär, men i stället i välment öfverdrift söker främja allt det, som raskt kan besvara vår öfverpraktiska tids stående fråga: cui bono? — så är fara värdt att konsten sjelf snart skall se sig tvungen att sätta sitt högsta mål i det nyttiga.

Under Wasaregenternas tid hafva uppstått några monumentala byggnader af temligen god beskaffenhet, och så länge landet var rikt, fingo utländska konstnärer ofta större uppdrag att utföra. Det kom sedan en tid, då det icke stod så väl till, men på grund af en viss högsint lyx, som gjorde sig gällande under Carl XI och Carl XII, hafva äfven under deras tid uppstått åtskilliga byggnader, öfver hvilka vi kunna vara stolta. Derefter inträdde en tid af djupt förfall. Det var först efter år 1825, då Nyström återkommit från en utländsk konstresa, som ett allvarligt försök gjordes att höja byggnadskonsten. Detta bemödande har småningom ökats, och vi kunna glädja oss öfver, att den vandalism, som gjorde sig gällande för 40 å 50 år sedan, nu mera icke är rådande. Om äfven den minsta församlings kyrka skall uppföras, är man nu angelägen att, i den mån tillgångarne det medgifva, den måtte uppföras efter konstens fordringar. Jag vet mer än väl, att detta mången gång misslyckats, men jag vet också att ständigt har sträfvandet att se dessa fordringar till godo stått bakom, och ofta har man haft glädjen att se dem realiserade.

Hvad som under senaste halfva seklet blifvit byggt i vårt land, och det bästa, som der blifvit byggt, det har åstadkommit af män, utgångne från fria konsternas akademi, och med den bildning

de der fått. Skulle någon betvifva detta, skall jag icke underlåta att än en gång begära ordet för att visa att jag häruti har rätt.

Då det antages som säkert, att man icke, utan att förrycka fria konsternas akademi från dess högsta mål och verksamhet, kan dit införa de rent vetenskapliga undervisningsgrenar som i vår tid fordras af ingenjören och den praktiska byggmästaren, så torde å andra sidan vara lika säkert, att man icke, utan att förrycka teknologiska institutet från dess bestämmelse och verksamhet, kan dit förlägga en isolerad del af de sköna konsternas undervisningsområde. Man må icke tro, att arkitekturen som konst der komme att lefva ett synnerligen godt lif. I de exakta vetenskapernas stela och stränga sällskap trivdes icke någon konstform väl, och hvad arkitekturen särskildt angår, skulle den genom sin öfvervägande reala betydelse snart tvingas att låta sin ideala blifva ett sken, ett stereotyperadt draperi öfver en väl utfunderad mannequin, i stället för en mångskiftande mantel kring en skön organism.

Jag önskar, att vid teknologiska institutet måtte finnas en förberedande undervisning i ritning, i ornamentik, i beskrivande geometri samt allt, som är nödvändigt för en duglig ingenjör att veta, men icke en professur i ett ämne, som antingen gifver sin innehafvare ingenting att göra — och detta fruktar jag dock icke mest — eller ock skall nödga honom att verka isolerad från de öfriga konsterna, då det snart nog kunde hända, att undervisningen i arkitektur vid de fria konsternas akademi skulle anses obehöflig och så första början dermed vara gjord till en indragning, som Kongl. Maj:t för icke länge sedan funnit olämplig. Det är på grund häraf som jag tror, att Kammaren handlar välvilligast såväl emot teknologiska institutet som emot fria konsternas akademi, om Kammaren beviljar den af Kongl. Maj:t nu begärda staten med undantag af lönen för professuren i arkitektur.

Innan jag slutar vill jag nämna, att den lärare, som med så stor heder länge skött undervisningen i detta ämne vid fria konsternas akademi, icke har större lön än den, som skulle tillkomma de extra lärare vid teknologiska institutet, hvilka i staten äro upptagna, och att den föreslagne professorn i arkitektur vid teknologiska institutet skulle erhålla en lön, som jag skulle önska att den likstälde professorn vid fria konsternas akademi finge fröjda sig åt, emedan den blefve fem gånger större än hans nuvarande.

Jag vågar icke framställa något yrkande i strid mot såväl Kongl. Majts proposition, som Stats-Utskottets hemställan, väl vetande, att ett sådant endast kan hafva någon utsigt till framgång, om man, *emot* Utskottet och *med* Kongl. Maj:t eller *emot* Kongl. Maj:t och *med* Utskottet, söker att öfvertyga Kammaren om nyttan och nödvändigheten af en eller annan åtgärd; men skulle någon af denna Kammares ledamöter vilja understödja min åsigt, skall jag dock icke draga i betänkande att göra ett yrkande, som går ut på att från denna stat utesluta lönen för professuren i arkitektur.

(Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

Om önslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

Herr Hedlund: Det lider icke tvifvel, att, genom den löne-
stat, som här blifvit föreslagen, vi närma oss den tidpunkt, som,
må vara, är blott ett önskningsmål, att förvandla teknologiska
institutet till ett omfattande polytechnicum. Det är gifvet, att
med den utsträckning, som de tekniska vetenskaperna fått och
med hvarje dag få, och med den praktiska betydelse, som dessa
insigter ega, vi hafva behof af ett läroverk, som i detta afseende
tillfredsställer tidens kraf, och om detta läroverk kommer att väl
ordnas, tviflar jag icke på, att Sverige skall i detta fall stå i
jembredd med de flesta länder i Europa. Jag hyser en god för-
hoppning i detta fall, särskildt då detta läroverk nu kommit under
8:de hufvudtiteln, då den man, som är satt att öfvervaka under-
visningen och dess lagar, helt visst skall söka att göra gällande
dessa lagar äfven i afseende på denna viktiga kunskapsgren. Men
då man fröjdar sig åt detta, bör man också se till, att det icke
kommer in på några afvägar. Den lönestat, som här är föreslagen,
upptager icke mindre än 13 professorer, 6 lektorer och 5 extra
lärare. Detta är en aktningvärd lärarecorps för detta läroverk,
och jag har icke något deremot, blott under den förutsättning,
att dessa lärarkrafter blifva väl ordnade och väl sysselsatta,
samt att det finnes tillräckligt antal lärjungar. En förryckning
synes mig dock ligga i den omständighet, som redan af två före-
gående talare blifvit antydd. Vi hafva sedan gammalt en insti-
tution, som heter fria konsternas akademi. Frågan är då den:
hör arkitekturen till de fria konsterna? På denna punkt synes
mig Kongl. Maj:t genom sin proposition hafva ställt frågan. Skola
vi längre upprätthålla en svensk arkitektskola i förening med en
institution, som har särskildt den estetiska sidan till sin uppgift,
eller skola vi draga in arkitekturen under de praktiska studiernas
område? Innan man besvarar denna fråga med ja, kan man tänka
sig konsekvenserna deraf. De fria konsterna bestå, utom arki-
tekturen, af målarekonsten och bildhuggarekonsten. Hvad den
sistnämnda beträffar, inträder den i de tekniska yrkena i ganska
stor omfattning. Vi se huru vid våra gjuteriers tillverkningar
ornamentiken allt mer och mer blifvit använd, och den plastiska
konsten har således inträdt under de tekniska konsternas område.
Icke har man dock föreslagit något lektorat härför vid teknologiska
institutet och deröfver har man icke hört någon klagan. Så hafva
vi målarekonsten, som träder allt mer och mer in i de praktiska
yrkena, och man skulle ju äfven kunna säga, att äfven den bör
gå in i teknologiska institutet, och att man der bör inrätta, om
just icke en lektor i målarelära, hvilket kanske icke låter så bra,
utan en professor i praktisk kolorering. Detta synes mig vara
alldeles detsamma, som då man här vill inrätta en professur i
arkitektur. Man vill inrätta en afdelning för byggnadskonst till
bildande af arkitekter, och i Kongl. Maj:ts proposition talas det
om en skola för praktisk arkitektur, från hvilken de som det
önskade, kunde öfvergå till den rent estetiska anstalten.

Jag får säga för min del, att med all den förkärlek och den
aktning, som jag egnar åt de tekniska studierna med hänsyn

till deras stora praktiska betydelse och deras värde för ett folk, som det svenska, hvars håg och intellektuella förmögenhet i hög grad äro vända till det tekniska, är jag dock icke färdig att kasta den svenska konsten under ett tekniskt läroverk. Nu säger man, att detta icke är meningen, utan endast att den praktiska arkitekturen och den praktiska byggnadskonsten skall föras dit. Upprättigt sagdt, förstår jag icke skilnaden emellan dessa, ty om icke arkitekturen är skön konst, är den icke heller praktisk, och jag kan gerna omvända satsen. Jag vill emellertid icke här göra några definitioner utan blott framställa den enkla frågan, som, jag måste säga det, hvarken i Kongl. Maj:ts proposition eller i Utskottets betänkande blifvit besvarad, hvad skall denne professor i arkitektur få att göra? Här finnes i staten upptagen en lektor i allmän byggnadslära, husbyggnadskonst samt byggnadsstatik, och med stor fögnad såg jag detta lektorat upprättadt. Dervid trodde jag, att man skulle stanna; men då jag såg, att det äfven blifvit föreslaget en profession i arkitektur, och det omtalades, att denne professor skulle få till ämne formlära eller det rent estetiska, hade jag svårt att förstå, hvad vi skulle med en lärostol i detta ämne vid fria konsternas akademi; och därför har jag ansett, att man kunde fråga, om det icke vore bäst att draga in arkitekturen vid fria konsternas akademi för att lägga den under Teknologiska institutet såsom praktiskt läroverk. Vi kunna ju säga, att vi göra icke med arkitekturen såsom skön konst.

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)*

För min del kan jag icke se annat än en källa till obehag i denna lönestat, en strid emellan det praktiska läroverket, som vi vilja utbilda, och den gamla institutionen, som med alla sina brister dock har traditioner, hvilka äro förtjenta af aktning, och som, om det också något stelnat i sina former, dock bör kunna väckas till lif. För min del skulle jag således icke tveka att yrka afslag på denna profession i arkitektur. Jag vill dock nu endast hemställa, att detta mom. b. i Utskottets betänkande måtte återremitteras i syfte, att Utskottet måtte närmare pröfva denna fråga om en profession i arkitektur. Är Kammaren emellertid beredd att på rak arm afslå densamma och ur lönestaten utesluta dessa 6,000 kronor, vill jag förena mig dermed.

Herr Statsrådet Carlson: Derom hyser jag någon förhoppning, ehuru den visserligen icke kan vara så stor, att då den siste talaren förklarar sig vilja vika för skäl, hvilket jag också vet vara hans vana, han möjligen kan blifva mera vänligt stämd emot detta förslag, än han är, och icke tilltro det någon så förstörande afsigt eller verkning, som han i sitt varma språk antydt.

Den förste talaren har, så vidt jag kunnat fatta det, egentligen stödt sig derpå, att då anslag begärdes för en fackskola i arkitektur vid Teknologiska institutet, det icke tillika på samma gång begärdes ökad anslag för läraren i högre arkitektur vid Akademien för de fria konsterna. Skälet dertill har varit, att det är en gammal häfd derpå, att de myndigheter eller inrättningar, som finna sig i behof af ökade anslag, derom göra framställning hos

Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

Kongl. Maj:t, men någon sådan framställning från akademien för de fria konsterna har icke kommit.

Den andre talaren i ordningen hörde jag med fägnad hafva funnit sig tillfredsstäld af yttrandet till statsrådsprotokollet, men deremot trott sig finna en brist på öfverensstämmelse mellan detta protokoll och sjelfva propositionen. Han frågade, huruvida icke det var en onödig och allt för plötsligt påkommen förstoring af Teknologiska institutet, och han frågade hvarifrån den kommer? ja! mine herrar den frågan tror jag icke vara svår att kunna besvara. Den kommer sig deraf, att dessa tekniska läroanstalter, nya såsom de äro, och ett af den nya tidens alster, också hafva förstorat sig hastigt och det af skäl, att den moderna industrien till stor del lefver på dem, emedan den grundar sin tillvaro och sitt lif på den tillämpade vetenskapen. Den går framåt med vetenskapen, och lika hastigt som vetenskapen utvecklar sig, lika hastigt utveckla sig dessa läroverk.

Skulle nu vårt land i denna allmänna rörelse ensamt stå stilla? Skulle det utan fara att blifva efter i det industriella lifvets utveckling kunna försumma utvecklingen af de vetenskapliga läroanstalter, som underhålla detta lif? Om jag vågade upptaga tiden skulle jag visa herrarne huru ofantligt dessa anstalter i andra länder utvecklat sig. Den ifrågasatta skulle blifva ett af de minsta, ehuru, som jag hoppas, den skulle komma att försvara sin plats. Sveriges industri går med jettesteg framåt; den tager med sig behovet af en vetenskaplig grund, och hvarför? ty den, som eger denna grund, han rör sig fritt i sin verksamhet; han är icke vanans eller rutinens slaf utan förmår bedöma grunden för hvad han gör. Det är icke någon drömbild, denna industriens storartade utveckling hos oss. Vi veta, hurusom på 1853-talet fabrikerens tillverkningsvärde besteg sig till 25 millioner kronor; år 1869 stod det vid 80 millioner, och år 1873 uppgick det till icke mindre än 146 millioner kronor.

En så hastig tillväxt kan icke annat än inom industrien bringa till klarhet behovet af en grundlig förberedelse för dem, som skola leda denna verksamhet. Och härvid kommer jag öfver till besvarandet af den fråga, som äfven blifvit framställd, huruvida det skall finnas ett tillräckligt antal lärjungar för denna läroanstalt? Dermed förhåller sig så, att dessa vid det nuvarande Teknologiska institutet år 1870 utgjorde 117 och sistlidne höst-termin, eller fem år derefter, uppgick antalet till 279. Så hastigt har detta antal tillvuxit, och det är en naturlig följd af industriens utveckling och behof i detta hänseende.

Men det är icke blott industrien, som går framåt, och fordrar detta utan äfven ingenjörsverksamheten, den verksamhet som tages i anspråk för anläggningen af jernvägar, kanaler, hamnar, broar och företag af alla slag, som förutsatt en grundlig ingenjörsbildning.

Frågan rör således icke blott staten utan äfven kommuner och till och med associationer och enskilde, hvilka hafva sådana företag att utföra; och jag skulle våga upprepa, hvad som är sagdt

i statsrådsprotokollet, "att okunnigheten är för det allmänna i detta fall långt kostsammare än äfven de frikostigast utrustade läroverk". En osäkerhet eller ett misstag hos en byggmästare kan förorsaka förluster, mångdubbelt öfverstigande hvad som fordras att bekosta denna undervisning. Jag vill nu vända mig till den mera speciela delen af frågan, som här blifvit vidrörd.

Jag förstår mycket väl, huru den värme, som gjort sig gällande hos den svenska konstens målsmän kan härleda sig från den fruktan, att en åtgärd af denna art kanske skall förmänska eller qväfva den svenska konstens tillämpning på arkitekturen; jag förstår det så mycket bättre, som jag delar denna värme och jag skulle kunna instämma i allt som blifvit yttradt till förmån för den svenska konsten, huru svagt den är utvecklade hos oss, och att dess behof måste behjertas. Men jag kan icke förbise, att arkitekturen har två sidor, den är en skön konst i sina stora monumentala verk, men den skall också tillfredsställa praktiska behof och dessa behof äro i vår tid utvecklade på ett sådant sätt, som aldrig förut; det är derföre som det kräfvades en sådan institution, som den föreslagna.

Vidare skall jag anhålla att få utreda den frågan, hvad denne professor i arkitektur skulle hafva att göra? Jag vill i förbigående nämna, att erfarenheten visat, att arkitekturen kan trivas ganska väl i dessa tekniska inrättningar. I polyteknicum i München finnas fyra professorer i arkitektur, i Aachen finnas tre sådana o. s. v. och Kammaren torde då finna, att hvad här blifvit föreslaget i sjelfva verket är ganska måttligt begärtd. Professorn i arkitektur vid Teknologiska institutet skulle hafva tre läroämnen att meddela: först läran om offentliga och enskilda byggnaders inredning och anordning; vidare byggnadskonstens historia och för det tredje arkitektonisk formlära. Hvad det första beträffar, eller inredning och anordning af byggnader, är det en undervisning, som — jag vädjar till alla erfarne och kunnige tekniska personers vitnesbörd — är i hög grad behöfligt. Det är kunskapen om, huru man anordnar hospital, sjukhus, kyrkor, fängelsebyggnader, landtbruksbyggnader af alla slag, stationshus, stadsplaner, o. s. v. Nu är frågan: behöfvades en sådan undervisning hos oss? Ja, svara de tekniskt bildade männen, och jag tror, att de svara det temligen enstämmigt. Dernäst frågar man: finnes denna undervisning i vårt land? nej, blir svaret. Den kan icke finnas vid akademien för de fria konsterna, men den måste finnas vid en sådan läroinrättning, som har ett tekniskt syftemål och den finnes också vid alla sådana utom i Sverige. Och slutligen skulle man kunna fråga: spåras det någon saknad af denna bildning i hvad som hos oss föregår? Jag tror, att det icke sällan förekommer, att sådana byggnader, som jag nyss nämnt, när de väl äro färdiga, befinnas icke tillfredsställa berättigade fordringar, och det ligger äfven inom kretsen af min erfarenhet, att ingenting är vanligare, än att en ritning till en allmän byggnad, sedan den blifvit Kongl. Maj:t förelagd och af honom fastställd, kommer tillbaka ett år efteråt eller mera, emedan det under tiden befunnits nödigt att deri göra

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)*

Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

förändringar. Så har inträffat med åtskilliga hospitalsbyggnader, fängelsebyggnader m. m., och hvarför? Utan tvifvel derfor, att det råder en viss osäkerhet hos arkitekten, emedan han icke har tillräcklig kunskap om huru sådana byggnader böra anordnas. Hade han det, och hade han en säker erfarenhet om hvad i den delen blifvit gjordt i främmande länder, skulle han uppgöra sin ritning så, att den från början blefve fullt användbar. Om han saknar denna insigt, är det i första rummet emedan han icke vid den läroanstalt, som meddelar teknisk bildning, haft tillfälle att inhemta den. Här finnes icke ens tillgång till en litteratur i detta ämne, emedan det icke finnes något läroverk, till hvars bestämelse det hör att anlägga en samling af en dylik litteratur. Jag tror således, att redan denna gren af den föreslagna professors lärareverksamhet har ett mål, som är af framstående vigt och betydelse.

Det nästa föremålet för hans lärareverksamhet skulle vara byggnadskonstens historia. Detta är ett ämne, som öfverallt med stor utförlighet och omtanka bedrifves vid läroverk af detta slag. Vid fria konsternas akademi har ett vidsträcktare fält icke kunnat inrymmas åt detta ämne, än att det i någon mån ingår i den allmänna framställning af konsthistoriens utveckling, som meddelas i de vid akademien anordnade populära föreläsningarne; men en vida mer på ämnet ingående undervisning deri är otvifvelaktigt nödig, och det icke blott för arkitekten, utan äfven för civilingenjören. I parentes vill jag här erinra, att om, såsom af en ärad talare mycket riktigt anmärkts, den sköna konst, som kallas bildhuggarekonsten, inträdt i kretsen af de tekniska yrkena och utöfvar sin verkan på konstindustrien, så är förhållandet alldeles detsamma med arkitekturen. Den skall i den allmänna tekniska bildningen ingjuta det estetiska elementet, och det är så långt ifrån att mellan den tekniska och den konstnärliga bildningen någon fiendskap kan ega rum, eller någon kollision uppstå, att de tvärtom stå med hvarandra i den förtroligaste samverkan. Skälet, hvarför nu målsmännen för dessa olika bildningselement missförstå hvarandra, är, såsom jag haft tillräckligt tillfälle att af dem själfva erfara, helt enkelt det, att de icke känna hvarandra; att de tillhöra skilda läroverk; låt dem komma i beröring med hvarandra och de skola snart både lära känna och värdera hvarandra.

Jag kommer nu till den tredje grenen af denna lärares verksamhet, eller byggnadskonstens formlära. Hvad dermed förstås, förutsätter jag såsom bekant. Det har blifvit antydtt, om jag icke fattade orätt, att detta ämne ej skulle höra till den tekniska läroanstalten; men jag vågar i detta hänseende åberopa en auktoritet, som här bör betyda mycket, nemligen fria konsternas akademi sjelf. Denna myndighet måtte väl icke kunna misstänkas att vilja tillstyrka något, som skulle gifva ett slag åt dess egen tillvaro, och just fria konsternas akademi har i sitt utlåtande till Kongl. Maj:t, hvilket jag straxt skall uppläsa, lagt synnerlig vigt på att undervisning i denna formlära skall meddelas, och det ganska

grundligt, vid det Teknologiska institutet. Denna formlära har för öfrigt, äfven den, sin inverkan på ingenjörens utbildning.

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)*

Dessa äro nu de tre i fråga varande läroämnena, och jag vågar påstå att de äro ganska viktiga för den läroanstalt, vid hvilken de skulle inträda. Ja! jag går så långt, att jag vågar påstå, det de äro alldeles outhärliga för en riktig organisation af ett större tekniskt läroverk, och att detta, dem förutan, skulle komma att i en väsentlig mån förfela sin bestämelse.

Det har här blifvit anmärkt, att vid Teknologiska institutet nu finnes en lektorsbeställning i byggnadslära, och att denna skulle utesluta behofvet af en profession i arkitektur. Men för att ådagalägga huru dermed förhåller sig, ber jag att få i största korthet endast antyda hvad denne lektor har att göra, på det deraf må framgå att det icke är detsamma, som skulle besörjas af professoren i arkitektur, utan något helt annat. Det tillhör nemligen denne *lektor* att undervisa först i *allmän byggnadslära*, d. v. s. hvad som rör materialerna till en byggnad, grundläggningen deraf, för densamma nödiga mureri-, timmermans-, jernarbeten o. s. v. Han skall vidare gå in i alla en byggnads detaljer, anordningen af bjelklagen, konstruktionen af hvalf m. m., och i allmänhet meddela allt hvad som är nödigt för att åt de särskilda byggnadsdelarne gifva elasticitet, hållbarhet och soliditet. Det är ett område, som är alldeles skildt från det, som jag nyss haft äran nämna såsom området för den ifrågasatta professorns verksamhet.

Den slutsats, hvartill jag på grund af allt detta kommer, är den, att, huru förklarlig än farhågan må vara för att den sköna konsten skulle röna någon skadlig verkan af den tekniska bildningens vidare utveckling, denna farhåga är helt och hållet ogrundad, och att man just i den sköna konstens intresse icke kan annat än inse nödvändigheten att vidtaga åtgärder för den tekniska bildningens höjande.

För att nu ytterligare styrka detta, ber jag att få meddela, hvad akademien för de fria konsterna i detta afseende hos Kongl. Maj:t anför. I sitt underdåniga utlåtande i ämnet, erinrar akademien till en början, att den i en föregående skrifvelse redan haft tillfälle att inför Kongl. Maj:t "uttala, så väl önskvärdenheten af en fullständig lärokurs' ordnande för dem, hvilka egna sig åt byggnadsyrket, som ock *olämpligheten* af att under nu rådande förhållanden söka åstadkomma en för sådant ändamål erforderlig *utvidgning af Akademiens undervisningsverk*, enär dertill skulle behövas, ej blott ökad antal lärare, utan ock modeller och materiel, af beskaffenhet och syften som vore *främmande för den akademiska undervisningens plan*, då denna, genom nödiga stadgar, är begränsad hufvudsakligen inom det estetiska omvädet."

Här befinnes således akademien själf säga, att den vidare utvecklingen af den tekniska arkitektoniska undervisningen är främmande för dess plan, emedan denna ligger inom det estetiska området.

Vidare säger akademien: "att detta område i någon mån öf-

Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

verskridits, har varit nödvändigt, så länge den till byggnadskonstens utföring hörande, allra oundgängligaste praktiskt vetenskapliga underbyggnaden ej lämpligen kunnat i samband med den akademiska kursen annorstädes inhemtas" — således en nödfallsutväg — "och det är derföre som de förberedande skolorna, omfattande beskrifvande geometri och allmän byggnadslära, blifvit vid akademien inrättade. Så framt nu det vid *Teknologiska institutet föreslagna ordnandet af en praktisk fackskola för byggnadskonst* kommer till utförande, anser akademien, i likhet med hvad komiteerade hemställt, skäl vara att hos Eders Kongl. Maj:ti underdånighet tillstyrka indragning af nyss nämnda förberedande skolor".

Det heter vidare: "Om deremot alla, enligt nutidens fordringar till byggnadsväsendets förkunskaper hörande ämnen få på föreslaget sätt inhemtas vid ett och samma läroverk, hvartill Teknologiska institutet möjligen torde vara bäst passande, står för dem, som hafva konstnärlig fallenhet, ytterligare *estetisk utveckling* att vinna vid akademiens *högre byggnadsskola*, hvilken enligt akademiens åsigt bör der bibehållas, såsom varande oskiljaktig från ett läroverk för skön konst. Undervisningen i sistnämnda skola skulle då, framdeles liksom hittills, bestå uti tillämpning af *arkitekturens estetiska delar*, och öfningarne fortgå medelst *ritning och sammansättning af mindre byggnadsutkast, större fullständiga täftingsämnen samt formdetaljers ritande*."

Här angifver akademien sjelf med största tydlighet det område, inom hvilket dess hufvudlärare i arkitektur skulle komma att röra sig, och Kammaren behagade finna, att det alldeles icke sammanfaller med det verksamhetsområde, som är anvisadt åt den föreslagne nye läraren vid Teknologiska institutet, i det att här är fråga om utbildning i *ritning* endast och allenast, men icke i *de kunskapsämnen*, som fordra meddelande af muntlig undervisning.

Akademien fortsätter: "För den sålunda vid akademien kvarblifvande arkitektoniska kursens genomgående kan tiden ej noga bestämmas, då denna beror af elevernas skicklighet, och huruvida de anmäla sig till de årliga täfningarne för vinnande af den kungliga medaljen;" och vidare: "Tidsjemförelsen mellan hela den vid akademien hittills genomgångna kursen i byggnadsskolorna, och den som föreslås vid institutet, med fortsättning af studier vid akademien, utfaller sålunda, att den förra medtagit ända till *tio* år, och för den senare skulle fordras vid institutet *högst* tre år och vid akademien i medeltal tre, eller tillsammans *sex* studieår. Med afseende å denna tidsbestämmelse, och på det ej må inträffa att elever, vid öfvergången från institutets till akademiens läroverk, befinnas för litet öfvade i *byggnadskonstens formlära*, hvorigenom de skulle nödgas att vid det senare efterhemta en del af detta läroämne, anser sig akademien böra *särskildt framhålla vigten* af att icke blott lektionstimmarne i *arkitektur och ornamentik* vid *institutet* blifva så talrika som möjligt, utan ock, att tillbörlig öfningstid utom undervisningstimmarne beredes de studerande, hvilka

bland annat behöfva använda åtminstone fyra timmar i veckan till arbete i biblioteket, medelst kalkering.“

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)*

Man finner således, att akademien just lägger vikt på att byggnadskonstens formlära skall vara ett läroämne vid institutet.

Sakens ställning förekommer mig på grund af allt detta vara den, att ett tekniskt läroverk hvarken kan eller bör undvara en så vidsträckt undervisning i byggnadskonst som den, hvilken här blifvit föreslagen för Teknologiska institutet, men att denna åtgärd på intet sätt kan gå i vägen för den rent estetiska utbildning för blifvande arkitektoniska konstnärer, hvilken kommer att förtfarande bibringas vid akademien för de fria konsterna. Då jag varit med från början om bearbetningen af denna sak, vill jag tillägga, att, mig veterligen, ingen af dem, som med värma förordat denna grens af den ifrågavarande undervisningen förläggande till Teknologiska institutet, dervid haft någon afsigt att qväfva eller tillintetgöra den rent konstnärliga undervisningen vid akademien för de fria konsterna. Tvärtom har mitt hopp, och mångas med mig, varit, att härigenom den konstnärliga utbildningen skall drivas långt högre och blomstra vida rikare än förut. Men det har jag icke kunnat finna berättigadt, om man i konstens namn och af farhåga att den skulle komma att lida skulle minska tillfällena att tillgodose de mångfaldiga behof, som för praktiska ändamål göra sig gällande i vårt land, och min anhållan är således, att Kammaren behagade bifalla den Kongl. propositionen.

Många ledamöter yttrade härtill bifall.

Grefve Beck-Friis: Efter det sakrika och uttömmande fördrag, vi nyss åhört från statsrådsbanken, är det öfverflödigt att taga till ordet; jag skall också endast bedja att få med ett par ord bemöta den talare, som först yttrade sig i frågan. De farhågor, han uttalade mot den Kongl. propositionen, gingo egentligen ut derpå, att genom inrättande af denna profession den nuvarande arkitekturskolan vid fria konsternas akademi skulle komma att förtryckas i sin verksamhet. Jag vill hvarken bestrida eller bejaka detta hans antagande. Jag vill hvarken göra någotdera, skulle jag nästan vara benägen att häri gifva honom rätt. Ty det är gifvet, att denna skola kommer att undergå en förändring, i det att dess uppgift hädanefter kommer att hufvudsakligen omfatta, om jag så får säga, den estetiska delen af arkitekturen; men frågan är, huruvida detta är en förändring till det bättre eller det sämre, och i det afseendet kan jag icke dela hans betänkligheter. Samme talare yttrade vidare, att, då här icke föreläge något förslag om löneförhöjning åt lärarne vid denna skola, dessa skulle komma i en ogynnsammare ställning än hittills. Det må vara; men i händelse den Kongl. propositionen bifalles, och en sådan profession, som här är i fråga, nästa år inrättas vid Teknologiska institutet, kommer med den kurs, som för eleverne vid institutet blifvit föreslagen, en tid af fyra år att förflyta, innan någon elev

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)*

kan efter den nya ordningen blifva färdig att från institutet öfvergå till akademiens arkitekturskola, och det bör då vara god tid att derförinnan företaga en omreglering af denna skola, om deraf göres behof. Jag tror för min del, att en sådan omorganisation blir nödvändig; men jag kan icke finna, att, då man har så god tid att utföra densamma, den omständigheten bör utgöra något hinder för att bifalla den Kongl. propositionen i förevarande del.

Det förslag, som här föreligger, är så väl förberedt, och då dertill kommer att det blifvit tillstyrkt af alla, som derom yttrat sig, den tekniska komitén, Teknologiska institutet, konstakademien och Kongl. Maj:t, samt nu slutligen äfven af Stats-Utskottet, vågar jag hemställa, att äfven Kammaren måtte skänka detsamma sitt bifall.

Herr Wennerberg: Det är mig en kär skyldighet att söka bemöta hvad den högt ärade Ecklesiastikministern nyss anført. Öfver hufvud är jag af alldeles lika tanke med honom, hvilket dock i icke obetydlig mån kommer sig deraf, att den del af frågan, mot hvilken jag vågade hysa de största betänkligheterna, minst af honom berördes. Han har afgifvit en förklaring, hvarför det hos oss såsom ett bildadt folk vore nödvändigt att söka åstadkomma en starkare utveckling af det Teknologiska institutet, och han gaf derunder så goda skäl för det ändamålsenliga i att tillgodose den ifrågavarande anstalten med en särskild skola för den praktiska byggnadskonsten, att han i detta afseende helt visst öfvertygat Kammaren, liksom han derom skulle öfvertygat mig, om det varit behöfligt. Om denna åsigt vill jag således icke ett ögonblick strida med honom. Men man skall vid ett närmare betraktande finna, huru denna åsigt här icke så obetydligt invecklat sig med en annan, som äfven bör ligga hvar och en, som rätt älskar sitt fosterland, om hjertat, om den också icke spelar så stor och genast i ögonen fallande rol som den förstnämnda, jag menar åsigten om vården af den hos oss uppspirande sköna konsten. Ecklesiastikministern har sysselsatt sig härmed först i senare delen af sitt anförande, och det är just i den punkten som jag vågar hysa en från hans skiljaktig mening.

Att han är en varm vän af den svenska konsten och vill på intet sätt inskränka densamma i dess fria verksamhet, det tror jag mig veta, men dervid synes han mig dock nog mycket hafva betonat vigten af att vid Teknologiska institutet hafva en fullständig undervisning i arkitektur, ett ämne, som i sin helhet alls icke hör till denna läroanstalts verkningskrets. Han anför, huruledes i vår tid i alla länder, der dessa polytekniska institut blifvit inrättade, den stora och vackra följen häraf varit, att dessa länder fått tillgång på goda och pålitliga arkitekter. Jag vågar påstå, att detta omdöme är något hastigt fäldt: ty nästan öfverallt i Europa äro dessa arkitekturskolor nya och der de äro något äldre, har det ofta varit fråga ett ombilda dem, såsom förhållandet är i Frankrike. Det torde derföre icke vara många slutsatser att draga af en skolas verksamhet, hvars nyaste tillvaro icke går längre till-

baka än till 1874. I Berlin har byggnadsskolan fem gånger måst ombildas, således fyra gånger befunnits vara i ett skick, som icke varit tillfredsställande. Hvad Zürich och München beträffar, som i afseende på dessa skolor äro mest berömda, så torde de goda resultaten räcka så länge man der kan glädja sig åt att till hufvudlärare hafva så framstående män som på ena stället Semper och på det andra Neureuter, hvilka sjelfve äro arkitekter med mångåriga konstnärstudier; men det kan vara tvifvel underkastadt om detta skall förblifva på samma sätt i framtiden och om man icke har anledning att frukta detsamma här som i Berlin.

(Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

Det finnes två högt ansedda tidskrifter i arkitektur, som läsas af hvarje framstående person i detta ämne, nemligen den franska *Revue générale de l'architecture* och den engelska *The Builder*. Båda dessa innehålla årligen artiklar, som på det kraftigaste framhålla, huru man fått skäl att befara, att på de ställen, der det tekniska elementet blifvit sammanblandadt med det artistiska, det förstnämnda fått öfvermakten och det estetiska blifvit alit mera och mera tillbakasatt och försummadt. Att man inom icke så afägsen tid har att vänta en icke obetydlig reaktion i detta afseende, vågar jag väl för min del hoppas, ehuru jag icke kan gifva detta mitt hopp en större betydelse än hvad ett enskildt sådant kan tillmäta sig.

Det har blifvit anmärkt, att man under nuvarande omständigheter ganska ofta vore utsatt för obehaget att få se byggnadsritningar, som vore oändamålsenliga och som följaktligen icke kunde gillas. Ja! detta är nog sant; men hvem vill svara för att icke så fortfarande skulle blifva förhållandet, äfven om en profession i arkitektur blefve inrättad vid Teknologiska institutet? De fordringar, som i allmänhet ställas på en dylik ritning, äro många och stora, ofta obilliga. Arkitekten är för den ifrågavarande byggnaden inskränkt till ett visst, ofta ganska måttligt penningbelopp, som får för ändamålet användas; han känner sig redan häraf bunden, liksom än mer af de flera olika meningar, som hafva haft inflytande vid planens uppgörande och som hvar på sitt håll söka att göra sig gällande. Hvar och en har i afseende på byggnaden sin särskilda idé, och det är icke sagdt, att den, som slutligen vinner framgång, alltid är den bästa. Detta är ett lika utbredt, som välkändt ondt, hvilket jag för min del tror att vi genom den föreslagna anordningen kunna varda befriade från. Ritningar, som äro klandervärda eller åtminstone blifva klandrade, äfven om de icke äro förtjenta deraf, komma nog fortfarande att finnas.

Vidare har blifvit nämndt, hurusom arkitekturen hade två olika sidor, en estetisk och en mera praktisk, och att det vore i sin ordning att det för denna senare sidan funnes en målsman vid teknologiska institutet. Ja, visserligen. Men då skulle det hafva varit vida mera tillfredsställande för noggrannheten, om den ifrågavarande professorn hade i institutets stat erhållit benämningen professor i *praktisk* arkitektur. Så har dock icke skett, och jag tviflar på, att det i sjelfva verket varit meningen. För öfrigt ber jag att få nämna, att det är förhållandet med *alla* konster, att de

Om anslag till
Teknologiska
instituttet.
(Forts.)

hafva dessa två olika sidor, som man här särskildt påpekat i fråga om arkitekturen. Det torde väl icke falla någon in att neka, att vi i snart sagdt hvilket gjordt föremål som helst i det dagliga lifvet möta spåren af en verksamhet, som tillhör de sköna konsternas mera praktiska sida. Det finnes ju icke en dörr eller ett fönster, vid hvars förfärdigande icke skulpturen i någon mån medverkat. Den form och utsmyckning, som meddelas vårt husgeråd och vårt bohag, äro i större eller mindre grad resultatet af en viss konstnärlig verksamhet. Sedan tiden gått och århundraden försvunnit, se vi ofta t. ex. krukmakarens arbeten framdragas såsom de dyrbaraste konstverk. De grekiska och etruskiska vaserna voro fordom begagnade i hvardagslag, och de lerkärl, ur hvilka holländska bönder en gång drucko sitt vin och öl, samla vi nu såsom föremål af stort konstvärde. Det kommer väl ock den dag, då vår egen tids vackra tillverkningar, t. ex. Rörstrands och Gustafsbergs porslinsarbeten, förflyttas från skrubbar och magasin in i muséerna, och då föremål, som vi nu med likgiltighet betrakta, studeras af konstnärer och fornforskare. På samma sätt är förhållandet med måleriet. Den simplaste arbetsmålaren är endast den mindre begåfvade och obildade brodern till den störste konstnären och ett motsvarande förhållande eger ock rum mellan deras arbeten. I detta afseende skiljer sig således icke arkitekturen från någon annan af de sköna konsterna, och häri kan jag alltså icke finna något skäl för att vid en praktisk fackskola för arkitektur hafva en professor i ett ämne, som tillhör det estetiska området.

Det redogjordes utförligt för hvad denne professor skulle hafva att göra. Han skulle först och främst undervisa i *anordningen och inredningen af byggnader*, så att de motsvarade det ändamål, för hvilket de voro afsedda, och detta uttalades af den ärade talaren på ett så förtjenstfullt sätt, att jag icke torde behöfva derom erinra Kammarens ledamöter. Det är också onekligt, att en brist i detta afseende redan länge gjort sig temligen känbar i vårt land och att således en särskild undervisning häruti borde vara behöflig. Men jag frågar: hvad skall då den i staten uppförde lektorn "i byggnadslära, husbyggnadskonst och byggnadsstatik" göra, om icke just han får sysselsätta sig med detta ämne? — Den andra uppgiften för professorn skulle vara att hålla föreläsningar i byggnadskonstens historia. Jag ber dervid att få säga, att jag icke så litet drager i betänkande, huruvida ett så rent teoretiskt ämne som detta är på sin rätta plats vid Teknologiska instituttet. Men låt äfven vara att så vore, så finnes ju bland de ämnen, som tillhöra den nyssnämde lektorn, äfven "allmän byggnadslära"; och jag kan då icke se, huru undervisningen i detta ämne skulle kunna lämpligare bedrifvas, än om samme lärare dermed förenade den dertill hörande nödortfiga historiken. — Slutligen skulle byggnadskonstens formlära vara det tredje ämnet, hvori den föreslagne professorn skulle lemna undervisning. Det finnes dock, utom de 2 extra lärarne i ornamentik och modellering, hvilka svårligen kunna undgå att sysselsätta sig med arkitektu-

rens formlära, äfven en lektor "i beskrifvande geometri och ritkonst", som torde vara väl egnad att motsvara behovet i detta afseende. Ty om han icke vill stanna på samma ståndpunkt som "extra läraren i frihandsteckning", så måste han vid behandlingen af sitt ämne höja sig till undervisning i formlära, och denna bör då, om den icke skall öfvergå till undervisning i stil, nödvändigt sysselsätta sig med de vanliga arkitektoniska formerna, naturligtvis i främsta rummet de antika och allmänt bekanta och sedan de öfriga.

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)*

Sedan jag nu tagit mig friheten att bemöta det gjorda anförandet, ber jag att få framställa en fråga, hvaruppå jag dock icke fordrar något svar. Den gäller en viktig del af detta ärende och är i protokollet af den högt ärade talaren berörd, och något annat svar torde därför icke vara att förvänta eller behövas; men jag framställer den likväl till ett behjertande. Är det verkligen ärligt menadt med den *samverkan* mellan institutet och de fria konsternas akademi, som i statsrådsprotokollet står omtalad, då akademien, sedan fem lärareplatser i till arkitekturen hörande ämnen blifvit inrättade vid institutet, skall få till uppgift att lemna undervisning i arkitektur åt de elever, som utgå från institutet? — Har en elev vid institutet fått undervisning i ritning, ornamentik, modellering, geometrisk konstruktionslära, byggnaders anordning och inredning, byggnadskonstens historia, formlära och slutligen arkitektur — och allt detta måste betyda vid institutet detsamma som det betyder vid akademien — så har han ju redan genomgått en fullständig kurs. Vid sådant förhållande torde han, med det mått af insigter han redan fått, icke anse nödigt besöka akademien, och just deri ser jag den väsentliga faran för framtiden; icke så mycket för akademiens bestånd, ty den kan väl hålla sig uppe ändock, — utan för de monumentala byggnader, som vi sedan hafva att motse i vårt land. Ty, såsom jag redan nämnt, jag kan icke finna annat än att arkitekturen såsom konst på det närmaste sammanhänger med de öfriga konsterna, och om dess idkare under sin lärotid icke få tillfälle att lefva i den rätta konstnärliga lifsluften, så torde de icke heller vid mognare ålder kunna höja sig till den fria åskådning och obundna verksamhet, som är nödvändig för hvarje konstnär, om det skall blifva något stort af hans arbete.

Jag anser nu som en pligt att, på de grunder jag anført, vördsamt anhålla om proposition derå, att, med godkännande af det förevarande momentet i öfrigt, men med uteslutande ur staten af de för professorn i arkitektur afsedda 6,000 kronor, en tillökning i anslaget till teknologiska institutet måtte beviljas af 32,100 kronor, i stället för de föreslagna 38,100.

Herr Adelsköld: Efter det fullständiga och intressanta anförande, som chefen för Ecklesiastik-departementet nyss afgifvit och på hvilket jag antager att Kammaren kommer att grunda sitt beslut i denna fråga, ber jag verkligen om ursäkt, att jag ett ögonblick vågar upptaga Kammarens tid. Jag skall endast yttra

Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

några ord med anledning af vissa uttalanden, som blifvit gjorda af de ledamöter i Kammaren, som motsatt sig Kongl. Maj:ts proposition, och i synnerhet af den ärade talaren på Smålandsbanken. Han yttrade nemligen, att byggnadskonsten här i landet stått och fortfarande står på en ganska låg standpunkt, att arkitekturen, liksom de öfriga sköna konsterna, med hvilka den står i oskiljaktigt sammanhang, har en rent praktisk sida, som är mycket vigtig, samt att vid utlandets tekniska anstalter undervisning i arkitekturen meddelas; och allt detta oaktadt afstyrkte han, att en undervisare i detta ämne skulle anställas vid Teknologiska institutet. En annan ärad talare på Göteborgsbanken yttrade, att han ansåg, att hvar och en, som ville egna sig åt de tekniska yrkena, borde inhemta någon kannedom i arkitektur, emedan ett arkitektoniskt element ingick i nästan all teknik, t. ex. i gjuteri o. s. v.; och ändock slutade äfven han med att afstyrka Kongl. Maj:ts proposition i förevarande fråga. Jag har funnit de slutsatser, till hvilka dessa ärade ledamöter efter sådana premisser kommit, något egendomliga och motsägande, och jag har derföre velat fästa uppmärksamhet derpå, att, såsom jag uppfattat Kongl. Maj:ts proposition, det icke är meningen, att någon konkurrens eller täflan skulle uppstå mellan teknologiska institutet och fria konsternas akademi, utan meningen måste vara, att akademien skall framdeles såsom hittills egna sig åt sin egentliga uppgift, byggnadslärens tillämpning på husbyggnadskonst, hvaremot den arkitektoniska undervisningen vid Teknologiska institutet hufvudsakligen skulle lämpas på ingenjörsarbeten och tekniska ämnen. Visserligen är det sant, att något mera arkitektonisk smak i ingenjörsarbetena visat sig på senare tider, men ännu återstår i detta afseende ofantligt mycket; ty om vi jemföra våra största allmänna arbeten, t. ex. Stockholms stads m. fl., med utlandets, så ligga vi i detta afseende högst betydligt efter. Der bemödar man sig om, att hvarje allmänt arbete, huru obetydligt det än är, må erhålla ett "stiligt" utseende och derigenom blifva en prydnad för landet.

Så långt hafva vi ännu icke kommit, och detta förhållande tillskrifver jag till stor del den omständigheten, att man vid de tekniska skolorna hittills icke fästat vikt vid att erhålla ett vackert utseende på ingenjörsarbetena, utan hufvudsakligen endast, att de må blifva solida och väl utförda. I de flesta fall är emellertid förhållandet, att ett godt och starkt arbete kan, utan någon kostnad, hvarpå afseende behöfver göras, utföras lika väl vackert och smakfullt som fult, och för vinnande af en allännare utbredd god smak i detta hänseende tror jag för min del, att en undervisning i arkitekturen vid Teknologiska institutet skulle verka mycket godt. Men äfven ur teknisk synpunkt anser jag att arkitektonisk undervisning, hvilken måste leda till smaksinnets utbildande, skulle vara af mycken nytta.

Gå vi till utlandet och betrakta de stora internationela industri-expositionerna, så skall man finna huru den sköna smaken utvecklats sig och tryckt sin prägel äfven på de minsta småsaker. Visserligen hafva äfven vi i detta afseende gått något framåt

under den sista tiden, hvilket hufvudsakligen kan tillskrifvas slöjd-^{Om anslag till}skolornas verksamhet och likaså den vid våra skolor införda ^{Teknologiska}undervisningen i ritning. Men ännu återstår här mycket att göra, och jag tror, att vi äfven i detta hänseende kunna vänta oss goda resultat af den nu föreslagna anordningen. Jag skall icke längre uppehålla Kammarens tid, utan hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i förevarande ämne.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Jag kan icke afhålla mig från att med värma understödja Kongl. Maj:ts proposition. Den undervisning i arkitektur, som meddelas vid fria konsternas akademi, är verkligen icke så tillfredsställande, som man påstått. Man får från denna akademis elever stundom se byggnadsritningar, hvilka förråda bristande kunskap i mekanik, i fysik, i jernets användning m. m.; man får dyrare och mindre ändamålsenliga byggnader än som behöfdes, derföre att kunskap hos arkitekterna brister i dessa ämnen. Detta utan all malis; men det är min öfvertygelse, att så är.

Det är för öfrigt andra elever vid Teknologiska institutet, ände som bilda sig till arkitekter, hvilka behöfva kunskap i arkitektur. Man stöter jemt på brister i detta hänseende, hvart man vänder sig inom de tekniska yrkena, så att om också ingen enda arkitekt skulle utgå från denna skola, kommer dock undervisningen i arkitekturen att verka högst helsosamt på de andra eleverne.

Man har talat om samverkan mellan dessa båda läroverk, Teknologiska institutet och fria konsternas akademi. Vill man då, att eleverne vid institutet skola springa ifrån undervisningen derstädes, för att höra en eller annan föreläsning i akademien, och så tillbaka igen? Det går icke i praktiken, utan studierna vid hvardera läroverket måste skötas för sig.

Att vid alla andra polytekniska skolor en mycket större omsorg egnas denna lärogren, är ett faktum, som icke kan förnekas. Nu säger man, att man skulle vara nöjd, om denne professor vid Teknologiska institutet blefve kallad professor i *praktisk* arkitektur. Men jag frågar: hvad är en arkitektur, som icke är praktisk? Hvad är den värd och hvad gagnar den till? Om det är fråga att rita upp några vackra saker på en vägg, då kan icke arkitekturen behöfva vara praktisk, men då det gäller att verkligen utföra något, så bör väl detta framför allt vara praktiskt.

Den lektor i byggnadskonst, som nu finnes vid institutet, har redan mer än tillräckligt att göra med att undervisa i allmän byggnadslära, om byggnadsmaterialier, allmänna konstruktions-satser m. m., och antalet elever är så stort, att det redan af detta skäl behöfves två lärare i ämnet. Hvad den beskrifvande geometrien beträffar, kan den på intet sätt ersätta undervisningen i arkitektur; den beskrifvande geometrien är en grundläggande vetenskap, som icke har egentligt med arkitekturen att skaffa.

Nu talar man om vår fattigdom på arkitektur, och så motsätter man sig hvad som just skulle vara egnadt att bilda oss en sådan. Jag förstår icke sammanhanget i den tankegången;

Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

jag ber om ursäkt, att jag säger det. Vidare befarar man, att hvad som här är föreslaget, skulle döda den förtjenstfulla undervisningen, som i den högre arkitekturen eger rum vid fria konsternas akademi; men af hvar och en, som vill göra arkitekturen till sin hufvuduppgift, lärers väl behovet kännas af samverkan med de andra sköna konsterna, och han lärers väl då komma att studera vidare vid fria konsternas akademi, sedan han gjort ifrån sig sin kurs vid Teknologiska institutet. Om dessutom någon täflan skulle komma att ega rum emellan de båda läroverken, så är täflan, så vidt jag känner, lifgifvande och icke dödande. Huru man skall kunna skada en sak genom att sprida kunskap i densamma, det kan jag icke förstå, och jag yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Carlson: Man tvekar, om man bör besvara en sådan fråga, som den, huru vida det är ärligt menadt med en organisationsplan, som blifvit af Kongl. Maj:t förelagd Riksdagen. Men jag antager, att meningen icke varit så illa, som uttrycket föll, och att frågan egentligen gälde, huruvida man med skäl kan tänka sig, att det skall i verkligheten inträffa, att elever från den arkitektoniskt praktiska fackskolan vid Teknologiska institutet öfvergå till fria konsternas akademi och den högre arkitekturskolan derstädes. Härpå vill jag svara, att det *är* min tanke, att sådant kommer att inträffa, just till följd af den klara och bestämda fördelning af läroämnena emellan de båda läroverken, för hvilken jag helt nyss haft äran redogöra. Genom denna fördelning är det egentligen den högre arkitektoniska utbildningen, som blifvit förlagd till akademien — detta säger akademien själf — och jag kan aldrig föreställa mig, att det kommer att fattas personer med lust och förmåga att sysselsätta sig med det rent sköna, konstnärliga i arkitekturen, eller att de skulle komma att saknas *derföre*, att de före den konstnärliga undervisningen erhållit en säkrare underbyggnad.

För öfrigt må det erinras, att det tillhör hvart och ett land att ordna hithörande förhållanden efter sina tillgångar. Frankrike kan icke vara något exempel för oss; det är dertill alltför stort, likaså Preussen. Vid konstakademien i München meddelas icke någon undervisning i arkitektur; men väl vid akademien i Dresden, och der är, enligt hvad jag har mig bekant, alldeles samma anordning vidtagen, som här är i fråga, eller att eleverne gå de första åren vid det polytekniska institutet och sedan öfvergå till akademien, för att der vinna en högre utbildning. Det är väl ett land, som icke kan misstänkas för någon slags afvoghet mot de sköna konsternas utveckling.

Jag tror således icke, att en sådan anordning kan verka menligt för konsten; men deremot är jag fullt öfvertygad, att den för de praktiska yrkena skall blifva af största vigt och betydelse.

Herr Hedlund: Af hvad i denna fråga blifvit anfördt tycktes mig framgå, att ändamålet med den nu föreslagna anordningen

vore, att i den tekniska anstalt, som vi vilja starkare utveckla, söka åstadkomma en skola för byggmästare, hvilken skola skulle på samma gång utgöra ett öfvergångsstadium till den estetiskt akademiska bildningen vid fria konsternas akademi. Om denna min uppfattning är riktig, så har frågan inträdt i ett åtminstone för mig klarare stadium än jag förut fattat den. Jag tror också, att det är detta, som akademiens utlåtande afser, då byggnadsyrket der framhålles såsom motsatt mot byggnadskonsten och det uttryckligen talas om en praktisk fackskola i byggnadsyrket. Meningen med förslaget skulle således vara att åstadkomma en verklig *Bauschule*. Då ber jag likväl få påpeka, att, så vidt jag kunnat finna, icke någonstädes uti de i detta ämne afgifna framställningar någon verklig plan till en sådan *Bauschule* blifvit framlagd. Såsom jag föreställer mig borde i en sådan skola lemnas undervisning i sådana ämnen, som bedrifvandet af murbyggnad och mycket annat, som står i sammanhang med det rent praktiska. Är detta meningen, då vore ett sådant förslag väl värdt att tagas i betraktande; men något sådant finnes icke uttaladt. Jag hade trott, att afsigten med detta byggnadskonstens införande vid institutet varit en annan, nemligen, att vid denna tekniska anstalt ombilda alla de preliminära studierna i fråga om arkitektur, såsom matematik, mekanik, fysik m. m., som verkligen blifvit allt mera och mera nödvändiga för byggnadskonsten, men hvilkas införande vid fria konsternas akademi man icke gerna kan ifrågasätta, medan det dock är en vigtig sak för akademien, att dessa förkunskaper meddelas på annat håll. Jag har hört flere än en lärare der skatta sig lyckliga, när de få elever från de tekniska skolorna, som hafva sådana förkunskaper. Jag vill äfven gerna medgifva, att i en sådan förberedande skola äfven kunde ingå något af byggnadskonstens preliminärer, men dervid synes mig man borde hafva stannat. Ty går man derutöfver, så vidhåller jag min uppfattning, att man derigenom kommer i kollision med fria konsternas akademi. Man kan visserligen säga, att detta skulle blifva en täflan, en sporre, och jag vill icke förneka, att akademien nog kunde behöfva en sådan. Jag går ännu längre och säger — visst icke såsom en anklagelse — att, om akademien hade sökt något mera tillgodose sin egen utveckling, skulle en sådan proposition som den nu ifrågavarande icke hafva framkommit. Ty hvad alla dessa undervisningsämnen beträffar, som enligt densamma skulle uppdragas åt den nye professoren, så synes mig, att akademien borde hafva varit betänkt på att få en lärostol i dessa ämnen inrättad vid akademien. Läran om inredningen af enskilda och offentliga byggnader, jernvägsstationer icke undantagne, hör väl tvifvelsutan till arkitekturen och hade väl således bort kunna införas vid akademien. Hvad byggnadskonstens historia angår, så skulle jag beklaga, om undervisning deri icke skulle förekomma vid akademien, så vidt den vill göra anspråk på att fortfarande behålla sitt namn; ty om någonsin en vetenskap behöfver historiskt grundläggas för att kunna fattas i sitt nuvarande stadium och med hänsyn till framtiden, så är det de fria konsternas veten-

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)*

Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)

skap. Om det således behöfves en lärostol i byggnadskonstens historia, så är det efter min tanke icke till Teknologiska institutet denna undervisning borde förläggas, utan just till fria konsternas akademi. Detsamma gäller i viss mån äfven om byggnadskonstens formlära, för så vidt den sträcker sig öfver de första elementen; och det lär väl också vara meningen, då det är en professors-plats, som är i fråga att inrättas. Huru härmed än må förhålla sig, så har det synts mig, som om något grumligt förefunnes i uppfattningen af hela denna särskilda afdelning vid institutet, och om den också något klarnat genom Ecklesiastikministerns framställning, så förekommer mig saken ännu icke tillräckligt utredd, för att jag skulle vilja lemna den åsigt jag omfattat. Ett tekniskt läroverk anses i allmänhet hafva tre hufvudgrupper af ämnen, de tekniskt-mekaniska, de tekniskt-kemiska och de bergsvetenskapliga; dertill skulle nu komma en fjerde afdelning, nemligen den arkitektoniska eller byggnadskonsten. Skola vi nu antaga en sådan anordning, så synes mig denna nya afdelning böra hvilas på något starkare uppteckning af sina grunddrag, än den nu föreligger, åtminstone för mig. Jag tror därför, att man kunde utan fara dröja med inrättandet af denna profession i arkitektur, tills föreställningarne i detta ämne något klarnat, i synnerhet som det i alla fall icke torde ifrågakomma att erhålla några elever för honom nu genast. Jag föreställer mig nemligen, att den befintlige lektorn i byggnadslära skulle gå en årsklass före den andre, och då vore det väl icke någon risk i att uppskjuta, tills någon större klarhet vunnes.

Herr Wennerberg: Jag känner djupt skyldigheten att nu fatta mig kort och skall ock söka att göra det. Derföre går jag också förbi de inkast mot mig, som blifvit gjorda af en bland de talare, som efter mig haft ordet, helst som han yttrade sig med så låg röst, att jag endast hörde spridda delar af hans anförande. Deremot kan jag icke gå helt och hållet förbi hvad min ärade vän, med tydlig stämma, nyss här yttrat, emedan jag vet, att han är en lika byggnadskunnig man, som oförskräckt motståndare; men denna gången använde han just icke några synnerligen skarpa vapen, och derföre må han tillåta mig att utan stora försvarsanstalter värja mig mot dem.

Han sade först, att han sett ganska dåliga ritningar af elever vid fria konsternas akademi. Derpå har jag endast att svara, att jag sett sådana af dem, som icke varit elever vid akademien. Han frågade vidare, om eleverne vid Teknologiska institutet skulle "springa" derifrån till fria konsternas akademi, för att få en högre undervisning i arkitektur. Jag ser helst, att de, såsom i statsrådsprotokollet äfven står antydt, helt lugnt gå till akademien, sedan de slutat sin kurs vid institutet. Ytterligare frågades: hvad är en arkitektur, som icke är praktisk? — Tillåt mig att göra en motfråga: hvad är en arkitektur, som icke är estetisk? Slutligen påstod samme talare, att jag skulle sagt, att

vi äro fattiga på arkitektur. Det har jag icke sagt; möjligen misstog han sig derpå, att jag sagt, det vi äro fattiga på arkitektoniska monumenter af något högre värde.

*Om anslag till
Teknologiska
institutet.
(Forts.)*

Jag erkänner mer än gerna och är färdig att när som helst afbedja det, att jag stundom begagnar ord, som låta något för starka. Detta har nu blifvit af en ärad talare anmärkt, och anmärkningen kändes af mig dess djupare, som den kom från en person, på hvilkens ord jag sätter ett högt värde. Men den fråga, hvori jag yttrade mig, är ingalunda en tillfällig eller ny; den är för mig en *gammal* tvistefråga, som jag i dess olika skepnader dock känner igen; jag har varit med om att pröfva den ihop med sakkunnige och att handlägga den inför Kongl. Maj:t, och jag vet, att den åsigt, som låg till grund för de ord jag begagnade, är temligen allmänt spridd, äfven bland dem, som önska att se undervisningen i arkitektur helt och hållet öfverflyttad till teknologiska institutet.

Slutligen vill jag nämna, såsom något anmärkningsvärdt, att då den stora täflan egde rum i Berlin emellan ritningar till ett regeringshus derstädes, erhöll vår arkitekt Zettervall, en elev af Scholander, och säkert känd af eder alla, en mention honorable för sitt utkast, oaktadt han icke hunnit få detsamma färdigt, och det dessutom ankom för sent till täfningen; samt att vid ett annat tillfälle, då en dylik allmän täflan egde rum, hvars ämne var ett monumentalt statsfängelse, en täflan således, der det gälde att visa icke blott arkitektonisk prydighet, utan också och i främsta rummet ändamålsenlighet i inredning och anordning, två nyss från fria konsternas akademi utgånga elever — jag skall nämna dem vid namn — Åberg och Kjellberg erhöillo högsta priset, oaktadt i täfningen deltog tyskar, fransmän, engelsmän, italienare och spaniorer.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats: 1:o att momentet skulle bifallas; 2:o af Herr *Wennerberg*, att Kam-maren, med afslag å Utskottets hemställan, för så vidt den rörde anvisande af 6,000 kronor till aflöning åt en professor i arkitektur vid teknologiska institutet, måtte i öfrigt bifalla momentet samt följaktligen bevilja en förhöjning af 32,100 kronor i anslaget till nämnda institut; samt 3:o att momentet skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

20:de—24:de punkterna.

Biföllos.

Första Kammarens Prot. 1876. N:o 17.

Den vidare föredragningen af utlåtandet uppsköts till nästa sammanträde.

Anmäldes och bordlades Andra Kammarrens protokollsutdrag N:o 150, med delgifvande af Kammarrens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 30, i anledning af Herr C. Ekmans motion angående bestämd till- och afträdestid för lärare och lärarinnor vid folkskola m. m.

Sedan Kammarren, upppå Herr Grefven och Talmannens hemställan, beslutit, att de i dag för första gången bordlagda ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde, och de mål, som blifvit för andra gången bordlagda, sättas sist å samma lista, åtskildes Kammarren kl. 10 eftermiddagen.

In fidem

O. Brakel.

Rättelse

i Första Kammarrens protokoll N:o 15.

Sid. 55, rad. 15 uppfir. *står:* ser jag icke något skäl,
läs: äfven ansett densamma nyttig och
nödvändig, ser jag icke något skäl,
